

УКРАЇНА–США: РОЗБУДОВА СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

Стаття присвячена аналізу стратегічного партнерства України та США. На основі значного фактичного і наукового матеріалу досліджено українсько-американські відносини, розкрито суть основних змін, які відбулися після проголошення незалежності України.

Ключові слова: США, Україна, стратегічне партнерство, зовнішньополітична стратегія України, регіон ЦСЄ.

Проблема українсько-американських взаємин традиційно привертає увагу широкого кола фахівців у галузі міжнародних відносин, історії, політології, економіки тощо. Вона є предметом дискусій політиків та широкого обговорення у суспільстві. Зокрема, дослідженню становлення, розвитку та особливостей співпраці двох країн присвячено праці Б. Гумєнюка Л. Чекаленко, В. Салабая, А. Голікова, І. Дудка О. Воловича, М. Борисенка, М. Чуба, Л. Кочубея, Б. Губського, Ю.Збітнева, А.Зленка, К. Грищенка, Р. Саламатіна, В.Андрущенко, І. Храбана, Ю. Щербака, О. Їжака, М. Сороки, В. Канцелярука, О. Дубини та ін. Серед американських дослідників, котрі займаються проблемами розвитку пострадянського простору загалом і України зокрема, слід назвати М. Мандельбаума, Дж. Данлопа, З. Бжезинського, С.Телбота, М.Бейсінджера, Д. Езраела, Р. Солчаника, О. Мотіля, П. Гобла та ін. Проте, на наш погляд, потребує більш детального та системного дослідження проблема формування основ стратегічного партнерства України та США, котра має свої особливості та позначена складним і неоднозначним поступом на зустріч один одному як з боку Києва, так і з боку Вашингтона. Це дозволить виокремити найбільш проблемні моменти у відносинах двох країн та вказати на можливі варіанти подальшого розвитку стратегічного партнерства та співробітництва.

Важливою віхою новітньої історії України стало

**ВАЩЕНКО О.Ф.,
Міністерство
закордонних
справ України**

проголошення незалежності 24 серпня 1991 р. та підтвердження цього політичного рішення результатами референдуму від 1 грудня 1991 р. На карті Європи виникла нова держава. Західні країни не стали зволікати з визнанням її суверенітету (грудень 1991 – січень-лютий 1992 рр.), бо визнання України ставало своєрідною гарантією незворотності розпаду СРСР.

Проголошення незалежності та формування основ зовнішньополітичної стратегії України відбувалось в умовах досить складних та динамічних перетворень на міжнародній арені, котрі докорінно змінили геополітичну ситуацію у Європі та світі. Розпад СРСР та соціалістичного табору у Європі, кінець біполярності у міжнародних відносинах, об'єднання Німеччини, демократичні перетворення у країнах Центрально-Східної Європи та їхня орієнтація на євроатлантичні структури, розширення та поглиблення європейської інтеграції – це ті об'єктивні зовнішні чинники, котрі безпосередньо впливали на початковий етап зовнішньополітичної діяльності України. До внутрішніх слід віднести економічну й політичну нестабільність, сформовані десятиліттями стереотипи стосовно «зовнішньої загрози», в тому числі й значна інерційність українського політикуму та суспільства¹ та досить обмежений досвід дипломатичної діяльності.

Перед молодого державою постала необхідність усвідомити себе як у геополітичному просторі, так і у контексті розвитку світової цивілізації, виробити стратегію і тактику захисту національних інтересів. При цьому частина політиків усвідомлювали, що Україна постала на перехресті інтересів трьох потужних центрів: США (прагнуть наблизитись до Російської Федерації, ізолювати її просування на пострадянському просторі), Європи (прагне забезпечити свої кордони, перетворити Україну на своєрідний буфер для азійських впливів) та Росії, котра сповідує імперські амбіції та намагається зберегти контроль на пострадянському просторі, а також має економічний інтерес до українського ринку. Відповідно, зовнішньополітична стратегія України мала враховувати усі ці обставини, а головним завданням у стосунках із великими державами, передовсім США, було прагнення домогтися визнання її як рівноправного партнера.²

Сполучені Штати Америки у цей же період також перебували у активному пошуку нової моделі відносин із країнами посткомуністичного світу та вживалися у роль єдиного провідного гравця на міжнародній арені. Більшість дослідників схиляються до думки, що після розпаду СРСР світ стає однополюсним і безперечним лідером є США.³ Відповідно, адміністрація Дж.Буша коригує свою зовнішньополітичну стратегію і значну увагу починає

приділяти регіону ЦСЄ. Зважаючи на той факт, що за своїм геостратегічним розташуванням та значним економічним потенціалом Україна може відігравати важливу роль у цьому регіоні, Вашингтон починає розробляти і стратегію стосунків із нашою країною. Зокрема, на думку відомого американського дослідника З. Бжезинського, Україна є одним із важливих геополітичних центрів з огляду на її важливість для Росії, бо без України Москва вже не може бути євразійською імперією, а буде замкнена у суто азійському просторі. При цьому він наголошує, що саме Україні Штати мають надавати «найпотужнішу геополітичну підтримку».⁴ Однак, на першому етапі, що припадає на період 1992 – 1994 рр. відносини між обома країнами були формально-дипломатичними. Більше того, після розпаду СРСР, котрий хоча і був прогнозованим та очікуваним, але відбувся надто швидко, американська адміністрація досить стримано поставилася до проголошення Україною незалежності. В американському політикумі тривалий час побутовала думка, що Україна завжди буде невід'ємною частиною Москви і для США набагато вигіднішим є збереження досить монолітного СРСР ніж дезінтегрований і малоконтрольований пострадянський простір.⁵ До того ж, на Заході надзвичайно переймалися проблемою «розтікання» зброї, а особливо ядерного потенціалу Союзу.

У свою чергу, Україна першими своїми державними та зовнішньополітичними актами, зокрема, прийнятою ще 16 липня 1991 р. Декларацією про державний суверенітет, проголошує себе суб'єктом міжнародного права і рівноправним учасником міжнародного діалогу, заявляючи про намір брати участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах. Також висловлено бажання стати «постійно нейтральною державою, яка не бере участі у військових блоках та дотримуватися трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї».⁶ Цим Україна позиціонувала себе як миролюбна та відкрита держава, що мало вплинути на ставлення до неї великих держав.

Наступним важливим документом, котрий визначав основи зовнішньополітичної діяльності та засадничі принципи міждержавних відносин, стала постанова Верховної Ради України «Про основні напрямки зовнішньої політики», прийнята 2 липня 1993 р. Вона проголошувала головною метою захист національних інтересів та заклала принципи багатовекторності української зовнішньої політики.⁷ Зокрема, серед важливих стратегічних партнерів вказувалися й розвинені країни Заходу.

У контексті таких стратегій двох країн і розвивалися двосторонні україно-американські відносини.

США визнали Україну 25 грудня 1991 року, а

дипломатичні відносини було встановлено 3 січня 1992 року. Першим Послом України в США став Олег Білорус, а першим Послом США в Україні - Роман Попадюк — українець за походженням.

Проте після визнання України понад два роки Вашингтон головну увагу приділяє стосункам із РФ. При цьому американці займають досить жорстку позицію по відношенню до проблеми ядерного статусу України.

У свою чергу, українські політики, передовсім Президент Л. Кравчук, демонструють проатлантичні настрої та сподіваються на політичну та економічну підтримку Вашингтону. Зокрема, у Києві великі сподівання покладались на офіційний візит Президента до США. Він відбувся 5-11 травня 1992 р. і мав статус робочого. Частково ці сподівання справдились, бо український Президент провів ряд важливих зустрічей із Президентом США та вищими посадовими особами. За їхніми результатами були підписані такі важливі міжурядові документи: політична декларація, меморандум про взаєморозуміння між урядами двох країн, ряд угод про торгівельні відносини та співробітництво у гуманітарній, науково-технічній та екологічній сферах.⁸ Вони стали важливим фундаментом для подальшої співпраці двох країн, проте не зняли певної недовіри з боку Вашингтона, головною проблемою для якого лишається ядерна зброя на території України. Саме це питання стає ключовим у відносинах України із США та його західними партнерами.

Певна кореляція стратегії США щодо України відбулася із приходом до Білого Дому адміністрації демократа Біла Клінтона. Його команда проводить вже більш гнучку політику, переходить від ультиматумів до діалогу. Зокрема, під час травневого 1993 р. візиту до Києва Посол з особливих доручень, спеціальний радник Держсекретаря США зі зв'язків з новими незалежними державами С.Телбот уже говорить про гарантії та різні виміри безпеки для України.⁹ Також досить результативним був офіційний візит 24–25 жовтня 1993 р. держсекретаря США У.Крістофера, у ході якого було досягнуто домовленостей про сприяння США приєднанню України до ГАТТ, налагодженню конструктивного співробітництва з МВФ та МБРР.¹⁰ Відповідно, під час подальшого переговорного процесу, США висловлюють готовність надати практичну допомогу для ліквідації ядерного потенціалу та процесу конверсії.

Своєрідним кульмінаційним моментом, котрий заклав проблему ядерної зброї у стосунках України та США став важливий міжнародний документ – підписана 14 січня 1994 року у Москві «Тристороння заява Президентів України, США та Росії».

У ній підтверджувалося прагнення України позбутися ядерної зброї, визначено процедуру передачі Україною ядерних боєголовок РФ, та прагнення приєднатися до ДНЯЗ. У свою чергу РФ та США зобов'язувалися надати Україні компенсації та гарантувати її безпеку, в тому числі й від економічного тиску.¹¹

Відтепер американські адміністрації змістять акцент у відносинах із Україною із військово-політичного на політико-правовий та економічний. Зокрема, під час останнього у статусі Президента України державного візиту до США Л.Кравчука 3-7 березня 1994 р. і було досягнуто ряд важливих домовленостей: підписання Спільної заяви Президентів про американсько-українську дружбу та взаємодію; США запевнили в гарантіях безпеки Україні; американську допомогу Україні було подвоєно до 700 млн. дол.; США розповсюдили на Україну дію Генералізованої системи преференцій; підписання Угоди про захист та збереження культурної спадщини тощо,¹² але у Вашингтоні наголосили на тому, що подальший прогрес у відносинах між двома країнами залежатиме саме від динаміки та напрямку політичних та економічних перетворень в Україні.

Другим важливим та визначальним для формування безпосередньо стратегічного партнерства став період з другої половини 1994 року, котрий тривав до кінця 1999 р. Він знаменувався певними змінами в українському політикумі – Президентом стає Л.Кучма, якого у Вашингтоні вважали прагматичним і далекоглядним політиком, здатним провести кардинальні зміни в країні. Також відбулися зміни в українському дипломатичному корпусі в США. У період із 1994 по 1998 рр. Послом був Юрій Миколайович Щербак.

У цей же період у США проходить переоцінка відносин із Росією та досить впливовою стає думка про необхідність поглиблення відносин саме із Україною, як важливим геополітичним центром у системі протизваг Східної Європи. Таку думку наполегливо відстоюють вже згадуваний нами З.Бжезинський та впливовий політик і дипломат Г.Кіссінджер. На певний час вона стає домінуючою у стратегії США щодо ЦСЄ і зумовлює новий рівень стосунків із Україною. Також відносини з нашою країною ув'язуються Вашингтоном із поглибленням співпраці з Польщею.

Важливою ознакою якісно нового рівня міждержавного діалогу став Державний візит Л.Кучми 19–22 листопада 1994 р. до Вашингтона та підсумковий документ цього візиту – Хартія українсько-американського партнерства, дружби та співробітництва. Цим документом США визнавали, що Україна є фактором безпеки і стабільності

у Європі, а її безпека, свобода, суверенітет та процвітання є важливими для самих Сполучених Штатів. Також Вашингтон підтверджував гарантії безпеки для України та обіцяв всіяко сприяти демократичним та ринковим перетворенням у країні. Україна, у свою чергу, зобов'язувалася якнайшвидше ці реформи впровадити. Також у документі говорилося, що «Україна та Сполучені Штати Америки прагнуть розвинути тісніші двосторонні відносини з широкого кола питань», в тому числі й торговельно-економічних, котрі мають базуватися на взаємній вигоді та відсутності дискримінації.¹³ Також у Хартії наголошувалось на тому, що США вітають бажання України приєднатися до програми «Партнерство заради миру» та прагнуть налагодити співробітництво у військовій сфері.

Цей документ мав надзвичайно важливе значення для нашої держави, бо засвідчив, що Україна має потужного та впливового партнера на міжнародній арені. Це був важливий знак і для РФ, котра вже не могла претендувати на монопольний вплив на Україну. Хартія стала сигналом і для європейських партнерів США, котрі також почали змінювати свою стратегію щодо України. Разом із тим, вагому роль мала й економічна підтримка США та активізація торговельних зв'язків між двома країнами.

Поряд із Хартією, результатом візиту Л.Кучми стало підписання ще цілого ряду важливих двосторонніх угод, котрі заклали потужний фундамент під широкомасштабного та взаємовигідного співробітництва у всіх сферах господарського та духовного життя.

Період 1994–1999 роки характеризується надзвичайно інтенсивним та результативним діалогом на вищому рівні та політичними контактами між двома країнами, що дозволило наблизити відносини між двома країнами до рівня стратегічного партнерства. В цьому контексті на особливу увагу заслуговує Державний візит до України Президента США Б.Клінтона 11–12 травня 1995 р. та зроблена Спільна заява Президентів України і США від 11 травня 1995 р. найважливіший її зміст полягає у тому, що США гарантує підтримку демократичних і ринкових перетворень в Україні та її інтеграції до європейського співтовариства, також та обидва президенти «присвятили значну увагу інтеграції України в європейські структури безпеки».¹⁴

Поглиблене і повномасштабне співробітництво потребувало не тільки політико-правового, а й інституційного забезпечення. Відповідно, Л.Кучма ініціював створення міждержавної комісії, котра б стала надійним інструментом для практичної реалізації партнерських взаємин. Американська сторона погодилась. Так було започатковано діяльність двосто-

ронної комісії високого рівня «Кучма – Гор». Віцепрезидент США А.Гор досить відповідально поставився до діяльності в рамках цього проекту. В рамках комісії було створено чотири комітети, що коригували взаємодію у стратегічно важливих напрямках взаємодії: зовнішня політика, питання безпеки, торгівля та інвестиції, економічне співробітництво. Перше пленарне засідання УАМК відбулося у травні 1997 р. і в подальшому відбувались регулярно аж до кінця 1999 р. На цих зустрічах американська сторона постійно підштовхувала українську до системних перетворень, котрі виведуть країну на рівень високорозвинених держав.

У вересні 1996 р., під час візиту до США секретаря РНБО України В.Горбуліна, у спільному комюніке з приводу створення українсько-американської міждержавної комісії вперше прозвучало визначення стосунків між Україною та США як відносин стратегічного партнерства із потужним потенціалом.¹⁵

Незважаючи на неусталеність поняття «стратегічні відносини» у дипломатичній термінології, більшість дослідників визнають, що стратегічне партнерство є вищою сходиною співробітництва між суб'єктами міжнародних відносин, тому країни повинні мати довгострокову програму партнерства у стратегічних сферах. Воно базується на спільних інтересах, у першу чергу, у безпековій сфері, а також у політичній, економічній та ін. Стратегічне партнерство на двосторонньому рівні є основою для багатостороннього партнерства і сприяє розвитку союзів стратегічних партнерів.¹⁶

Основою стратегічного партнерства України та США стали не суто економічні інтереси, а питання безпеки ЦСЄ та Європи в цілому та питання розширення на Схід євроатлантичного простору. Проте, Україна наприкінці 1990-х рр. цілком користалася й фінансово-економічною підтримкою з боку США.

Багатогранне, плідне та взаємовигідне співробітництво 1996–1999 рр., визнане стратегічним партнерством, змінилося періодом охолодження стосунків у 2000–2004 рр. Особливо критичним дослідники відносин України та США називають 2002 рік.¹⁷ Хоча слід відмітити, що перші симптоми «розчарування» стратегічним партнером почали проявлятися у США ще у 1997 р. Причин декілька. Одна з них – зміна американської адміністрації: команда демократа Б.Клінтона (А.Гор, М.Олбрайт, С.Телбот) більш лояльно ставилася до проблем в Україні ніж команда республіканця Дж.Буша Молодшого (Д.Чейні, К.Райс, К.Пауел) і як результат, відбувається ігнорування стратегічного партнерства. При цьому перемагає точка зору К.Райс на необхідність зближення із потужними країнами у

тому чи іншому регіоні. У Східній Європі – це РФ.¹⁸ Проте були й інші приводи для охолодження стосунків: США поступово розчаровуються уповільненням політичних та економічних перетворень в Україні.

Досить помітної шкоди стосункам двох держав завдав т.зв. «кольчужний скандал», котрий став загрозою для найважливішої складової українсько-американського стратегічного партнерства – безпеки. Українська сторона для спростування цих фактів зробила ряд безпрецедентних кроків, але повернення двох країн на попередній рівень співпраці відбудеться нескоро. Фактично під загрозою опинилось не лише стратегічне партнерство, а й відносини із США загалом.

Проте у Вашингтоні частина політиків розуміли усю небезпеку такої непоступливої політики США, бо вона давала підстави Україні для зближення із РФ. Також Вашингтон мав зважати на загострення міжнародної ситуації у зв'язку із подіями у 1999 р. у Югославії. До того ж початок ХХІ ст. приніс для США досить серйозні виклики, а Україна довела готовність допомогти американцям у їх подоланні, зокрема, після подій 11 вересня 2001 р., а з початком антитерористичної операції в Іраку у 2003 р. направляє до Іраку батальйон радіологічно-бактеріологічно-хімічного захисту, а згодом українська миротворча бригада приєднується до стабілізаційних сил. Ці акції дозволили зберегти напрацьовані контури стратегічного партнерства України та США. Чималих зусиль для цього доклав К.І. Грищенко, котрий у період 2000–2003 рр. був Послом України у США.

Наступний важливий етап співробітництва охоплює період 2005–2010 рр. і характеризується поновленням значного обсягу відносин стратегічного партнерства та суттєвими перевагами з боку США. Відносини двох держав цього періоду можна визначити як поступ до виважених і прагматичних стосунків. Розпочинався цей період черговим очікуванням кардинальних змін від нового українського Президента, котрий прийшов до влади на хвилі значного суспільного піднесення. Вашингтон всіляко демонстрував свою підтримку та симпатію В.Ющенку значно активізується діалог на вищому рівні і в ньому знову звучать тези про стратегічне партнерство та перспективність відносин двох держав. Вже у березні 2005 р. із офіційним візитом до Вашингтона прибув новий міністр закордонних справ Б.Тарасюк. Надзвичайну вагу для поновлення формату стратегічного партнерства мав перший у статусі Президента України, офіційний візит В.Ющенка 3–6 квітня 2005 р.

Результатом цього візиту стала Спільна заява Президентів України і США „Порядок денний ук-

раїнсько-американського стратегічного партнерства у новому сторіччі” від 4 квітня 2005 р., котра засвідчила поновлення стратегічного формату двосторонніх відносин. Зокрема, Б.Тарасюк наголосив, що «Цим документом розставлено політичні акценти, визначено перспективи та поточні кроки розвитку двосторонніх взаємин. Насамперед, йдеться про прагнення співпрацювати у справі зміцнення демократичних інституцій в Україні, просування свободи в Європі та поза її межами; взаємодію в економічній сфері, де головні зусилля сторін спрямовуватимуться на приєднання України до СОТ, швидке скасування дії дискримінаційної поправки Джексона-Веніка щодо України; підтримку США євроатлантичних прагнень України, зокрема, через допомогу у здійсненні необхідних реформ; зміцнення взаємодії у боротьбі з розповсюдженням зброї масового знищення; співробітництво з широкого спектру соціальних та гуманітарних питань, а також завершення проекту „Укриття” в Чорнобилі».¹⁹ Для практичної реалізації окреслених у Спільній заяві питань, українська сторона запропонувала і розробила т.зв. «Дорожню карту», котру було підписано 1 квітня 2008 р. під час державного візиту до України американського Президента. У ній визначались пріоритетні напрямки співробітництва на найближчий період. Це відносини в політичній, безпековій, торговельно-економічній, енергетичній та гуманітарній сферах, а також у галузі науково-технічного та військового співробітництва. Зокрема наголошувалось, що Україна поглиблюватиме співробітництво із Північноатлантичним альянсом, а Сполучені Штати й надалі підтримуватимуть прагнення України набути членства в цій організації.²⁰

Наступним важливим документом, котрий обґрунтовував особливий характер відносин України та США стала Хартія про стратегічне партнерство від грудня 2008 р. Вже у першому її пункті наголошувалося, що сторони «Підтверджують важливість наших відносин як друзів та стратегічних партнерів. Ми маємо намір поглиблювати партнерство на благо наших народів та розширювати співробітництво з широкого спектру спільних пріоритетів»²¹. Хартія затвердила основні принципи та визначила пріоритетні напрямки подальшого співробітництва двох держав.

Для більш ефективної реалізації положень Хартії та практичної взаємодії було створено двосторонню Комісію стратегічного партнерства (КСП), установче засідання якої відбулося у грудні 2009 р. у Вашингтоні. Головними напрямками її діяльності визначено зовнішню політику, безпеку і нерозповсюдження ЗМЗ; енергетику; розвиток економіки та економічні відносини; розвиток демократії і верхо-

венство права. Відповідно у цих сферах і розпочали діяльність українсько-американські робочі групи.

Політична активність 2008 р. сприяла конструктивному діалогу з енергетичних питань, в тому числі в частині енергетичної безпеки та співпраці з Євросоюзом і НАТО, що стало важливою складовою українсько-американського стратегічного партнерства. Загалом, чітке визначення двосторонніх пріоритетів, дозволило вивести відносини США та України у практичну площину. Цьому сприяло й підписання цілої низки документів, зокрема міжурядових: угоди про торговельне та інвестиційне співробітництво, співробітництво у сфері науки і технологій, співробітництво в дослідженні та використанні космічного простору в мирних цілях, меморандуму про взаємодію між міністерствами економіки, заяви про співробітництво між міністерствами охорони здоров'я, низки комерційних угод в галузі ядерної безпеки тощо. В цілому, між Україною і США укладено 122 міжнародні документи, включно з 108 чинними міжнародними договорами.²² Важливим результатом інтенсифікації співпраці між Україною та США стало визнання Вашингтоном ринкового статусу економіки України, відміна дії поправки Джексона-Веніка що дозволило перевести економічну співпрацю на вищий рівень, підтримка США набуття Україною членства в СОТ тощо. Важливу роль у досягненні цих здобутків відіграв Посол України в США на той час О.В. Шамшур.

“Загалом останнім часом численні зустрічі із владою і діловими колами США та прийняті на найвищому рівні документи, свідчать про те, що поняття українсько-американського “стратегічного партнерства” набуває реального змісту практично в усіх сферах двостороннього спілкування.”²³

Суттєвим підтвердженням того, що відносини між Києвом та Вашингтоном переведено у площину “стратегічних відносин” на базі взаємовигідної та прагматичної співпраці стала динаміка відносин 2009–2010 років. Зміна влади в Україні та США не супроводжувалися переглядом стратегії стосунків двох країн.

Незважаючи на прогнози, що після перемоги на президентських виборах В.Ф.Янукович сприятиме цілковитій орієнтації України на РФ, він із самого початку визначив розвиток стратегічного партнерства між Україною та США одним із ключових пріоритетів зовнішньої політики української держави, поставивши їх на один рівень із відносинами з Російською Федерацією та Європейським Союзом.

Підтвердженням цього став робочий візит В.Ф.Януковича до США 11–14 квітня 2010 р. для участі у Саміті з ядерної безпеки. Під час зустрічі із Президентом Б.Обамою. Президент України під-

твердив прагнення України зберегти стратегічний характер відносин двох держав та необхідність поглиблення двосторонніх стосунків на основі Хартії про стратегічне партнерство. Також особливу увагу Б.Обама привернула позиція Президента України щодо планів позбутися значної частини збагаченого урану.²⁴

Цей курс Президента України В.Ф.Януковича безперечно був оцінений у Білому домі та мав позитивну тенденцію для України в плані подальшого стратегічного партнерства зі США.

Зміни відбулися і в дипломатичному корпусі – Надзвичайний і Повноважний Посол України в США Олександр Моцик вірчі грамоти вручив 28 червня 2010 року. Надзвичайний і Повноважний Посол США в Україні – Джон Теффт (вірчі грамоти вручив 20 листопада 2009 року).

В цей час діалог на вищому рівні поживався та набув нових форм та змісту. Вагому роль у активізації такого діалогу відіграє, у першу чергу, активна та принципова позиція Посла України у США Олександра Федоровича Моцика. Він наголошує, що «США є безперечним глобальним лідером і таким залишатимуться в перспективі в політичній, військовій та економічній площинах. Від часу відновлення української незалежності США є одним із ключових партнерів, гарантом незалежності та територіальної цілісності нашої країни і надають реальне сприяння на шляху утвердження України, як сучасної демократичної й економічно розвиненої європейської держави. Тому своїм завданням як Посла України в США, я бачу практичний розвиток напрацювань, які свого часу дозволили започаткувати стратегічний характер відносин, а також реалізацію нових перспективних напрямів»²⁵.

Значну роль у подальшій розбудові стратегічного партнерства та наповненні його конкретним змістом відіграв офіційний візит в Україну Держсекретаря США Х.Клінтон 2–3 липня 2010 р. Досить результативною і знаковою стала її зустріч із Президентом України В.Ф.Януковичем, переговори з Міністром закордонних справ України К.І.Грищенком та результати чергового засідання Комісії стратегічного партнерства. В ході візиту було підтверджено незмінність позиції США щодо гарантування суверенітету, незалежності, територіальної цілісності і непорушності кордонів України, підтримку антикризової програми Президента та Уряду, готовність надавати сприяння на найважливіших для нашої країни напрямках, зокрема у подоланні наслідків фінансово-економічної кризи та проведенні системних реформ, а також спільність бачення шляхів вирішення низки важливих міжнародних питань.²⁶

Перелік різноманітних пріоритетних сфер двосторонньої співпраці свідчить про те, що це початок

нової епохи стратегічного партнерства і саме в цьому напрямку слід просуватися Україні і надалі, “щоб можна було стверджувати про перехід українсько-американських відносин на якісно новий стратегічний рівень.”²⁷

Проаналізувавши головні етапи розвитку відносин України та США можна говорити про те, що відносини із Україною у Вашингтоні розглядають як складову захисту власних інтересів не тільки у регіоні ЦСЄ, а й у світі загалом. Саме національні інтереси й покладено у фундамент стратегічних відносин. Вони стосуються як економіки, так і трансатлантичної безпеки, а відповідно, безпосередньо проектується на відносини із Російською Федерацією. Україна вплетена у мереживо російсько-американських стосунків і є їх важливим фрагментом. З іншого боку, Україна, декларуючи стратегічність взаємин із США прагне заручитися всебічною підтримкою найбільш розвиненої та впливової країни світу для утвердження свого політичного та економічного суверенітету та інтеграції до світового співтовариства у якості впливового міжнародного гравця.

Також стратегічне партнерство між Україною та США обумовлене визнанням того, що європейська безпека та стабільність залежать як від ситуації в Україні, так і від її зовнішньополітичних орієнтацій. Саме тому стан та зміст стратегічного партнерства України та США неодмінно проектується на характер відносин Києва та провідних країн Європи. Відповідно і Україна, і США, і Європа зацікавлені у стабільній та конструктивній співпраці України та США.

Проте, незважаючи на взаємну зацікавленість, українсько-американське стратегічне партнерство формувалось досить непросто й до сьогодні перебуває у стані становлення, хоча й слід констатувати, що останніми роками воно вийшло на стабільно високий рівень. Але, зважаючи на мінливість міжнародної ситуації, непослідовність та повільність реформ в Україні, збереження енергетичної залежності від РФ та схильність коливальних симпатій Вашингтона від України до Росії, надзвичайно важко прогнозувати, наскільки риторика про стратегічне партнерство буде співпадати із рівнем та глибиною співпраці двох держав.

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Мейс Д. Тяглість інерції: комунізм та посткомунізм в Україні // Сучасність. – 1997. – № 7. – С. 152–158.
- ² Р.О. Саламагін. Політичне співробітництво України з США у 1992 – 1994 рр.// Наука. Релігія. Суспільство. – 2005. – №3. – С.96.
- ³ Щербак Ю. Україна: виклик і вибір. Перспективи країни у глобалізованому світі XXI ст. – ДУХ І ЛІТЕРА, 2003. – 578 с. – С.393.
- ⁴ З.Бжезинский. Большая Шахмантая доска// <http://lib.ru/POLITOLOG/AMERICA/bzhezinskij.txt>. – С.57, 61, 179.
- ⁵ П.Д'аньєрі. Повернутися до Заходу спиною?// Політика і час. – 2003. – № 2. – С.40
- ⁶ Декларація про державний суверенітет України// http://search.ukr.net/yandex/search.php?search_query.
- ⁷ «Основні напрямки зовнішньої політики України»// Відомості Верховної Ради України від 14.09.1993 – 1993 р. – № 37.
- ⁸ Перелік чинних двосторонніх договорів та домовленостей. Сайт Посольства України у США// <http://www.mfa.gov.ua/usa/ua/24026.htm#top>.
- ⁹ Інтерв'ю із послом з особливих доручень, спеціальним радником Держсекретаря США із зв'язків з новими незалежними державами С.Телботом// «Голос України». – 1993. – 05 травня.
- ¹⁰ Офіційні контакти України та США. Сайт Посольства України у США// <http://www.mfa.gov.ua/usa/ua/1690.htm#top>.
- ¹¹ Тристороння заява Президентів України, США та Росії від 14.01. 1994 р.// <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1014.4357.0>.
- ¹² Офіційні контакти України та США. Сайт Посольства України у США// <http://www.mfa.gov.ua/usa/ua/1690.htm#top>.
- ¹³ Хартія українсько-американського партнерства, дружби та співробітництва // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg>.
- ¹⁴ Спільна заява Президента України Леоніда Кучми та Президента Сполучених Штатів Америки Уільяма Дж. Клінтона під час зустрічі на найвищому рівні 11–12 травня 1995 р.// <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg>.
- ¹⁵ Щербак Ю. Україна: виклик і вибір. Перспективи країни у глобалізованому світі XXI ст. – ДУХ І ЛІТЕРА, 2003. – 578 с. – С.419.
- ¹⁶ Е.Лисицин. Стратегічне партнерство – поняття сучасне// Віче. – 1999. – № 2 (83). – С.33.
- ¹⁷ О.І. Їжак. Україна у новій стратегії США: як нормалізувати відносини?// Політика і час. – 2003. – №1. – С.35.
- ¹⁸ Щербак Ю. Україна: виклик і вибір. Перспективи країни у глобалізованому світі XXI ст. – ДУХ І ЛІТЕРА, 2003. – С. 404.
- ¹⁹ Відповіді Міністра закордонних справ України Б.Тарасюка на запитання Інформаційної агенції „Інтерфакс-Україна”// <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/5299.htm>.
- ²⁰ “Дорожня карта” визначає пріорітети довгострокової співпраці України та США //NEWSru.ua // Україна // Вівторок, 1 квітня 2008 р.
- ²¹ Хартія Україна-США про стратегічне партнерство // http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=840_140.

²² Історія і сьогодення українсько-американських відносин // <http://www.mfa.gov.ua/usa/ua/24027.htm#top>.

²³ Шамшур О.В. Ринкова економіка: СОТ. Далі буде? // Міжнародний кур'єр. – 2006. – №9 (588).

²⁴ Обама підтримав рішучість Януковича // *proUA* / 13.04.2010 08:31 //

<http://ua3.pro.ua.com/news/2010/04/13/083100.html>

²⁵ О.Моцик. Наші держави та нації вибудували ефективний формат взаємодії // Ексклюзивне інтерв'ю Надзвичайного та Повноважного Посла України у США О.Моцика. – Тижневик «Міст». – 2010. - № 39. – С.22.

²⁶ Історія і сьогодення українсько-американських відносин // <http://www.mfa.gov.ua/usa/ua/24027.htm#top>.

²⁷ Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – С.176.

Vashchenko O.F. Ukraine-USA: development of strategic partnership / Ministry of Foreign Affairs of Ukraine.

The article analyzes the strategic partnership of Ukraine and the USA. Based on the significant factual and scientific research materials Ukraine-US relations, examines the essence of the major changes that occurred after the independence of Ukraine.

Keywords: USA, Ukraine strategic partnership, foreign policy of Ukraine, the CEE region.

Вашенко Е.Ф. Украина-США: развитие стратегического партнерства / Министерство иностранных дел Украины.

Статья посвящена анализу стратегического партнерства Украины и США. На основе значительного фактического и научного материала исследованы украинско-американские отношения, раскрыта суть основных изменений, которые произошли после провозглашения независимости Украины.

Ключевые слова: США, Украина, стратегическое партнерство, внешнеполитическая стратегия Украины, регион ЦВЕ.

Стаття надійшла до редколегії 10.03.2010

Прийнята до друку 10.05.2010